

КУРСОВА РОБОТА
з адміністративного права

На тему:
“Адміністративне правопорушення”

ПЛАН:

1. Вступ

2. Поняття адміністративного правопорушення.

- 2.1 Поняття правопорушення.
- 2.2 Загальні риси адміністративних правопорушень.
- 2.3 Види адміністративних правопорушень.
- 2.4 Відмінність адміністративного правопорушення від злочину.

3. Юридичний склад адміністративного правопорушення.

- 3.1 Поняття складу адміністративного правопорушення
- 3.2 Функцій складу адміністративного правопорушення.
- 3.3 Ознаки складу правопорушення.
- 3.4 Види складів адміністративних правопорушень.
 - 3.4.1 Суб'єкт адміністративного правопорушення.
 - 3.4.2 Об'єкт адміністративного правопорушення.
 - 3.4.3 Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення.
 - 3.4.4 Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення.

4. Запобігання адміністративним правопорушенням.

- 4.1 Адміністративно–попереджувальні заходи.
 - 4.1.1 Особливості адміністративно–попереджувальних заходів:
 - 4.1.2 Адміністративний нагляд.
- 4.2 Запобіжні заходи.
 - 4.2.1 Обов'язки патрульних і постових нарядів при несення служби.
 - 4.2.2 Застосування спеціальних засобів працівниками міліції.
 - 4.2.3 Застосування до використання вогнепальної зброї як запобіжного заходу .

5. Висновок

6. Список використаної літератури

1. Вступ

Запропонована нижче тема - АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ найбільш цікава в зв'язку з переходам нашого суспільства на якісно новий рівень відносин і як наслідок цього цікава глибока правова реформа навколо державного управління й адміністративного права.

Як правило, вони (адміністративні проступки) регулюються нормами адміністративного, фінансового й інших галузей права і не зв'язані з використанням службових обов'язків (наприклад, порушення правил протипожежної безпеки; незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного одержання інформації; останнім часом - порушення митних правил: недоставляння в митницю товарів і документів для контролю, ушкодження митного забезпечення, розвантаження, видача і використання імпорتنих вантажів без дозволу митниці, порушення зобов'язань по транзиті).

У боротьбі з правопорушеннями основні зусилля спрямовані на профілактику цих провин і на усунення причин, що їх породжують. Однак це не виключає можливості використання правових санкцій у відношенні осіб, винних у здійсненні адміністративних правопорушень.

Роботу щодо припинення, запобігання і попередження адміністративних правопорушень здійснює велика кількість державних органів і органів місцевого самоврядування. Важливість цієї теми не можливо переоцінити оскільки вона є однією з найважливіших тем в адміністративному праві – оскільки за допомогою вивчення природи правопорушень, , запобігання і їх попередження можливо забезпечити безпеку суспільних відносин, що складаються в сфері державного управління, що охороняються законом.

В цій темі я розгляну такі питання:

- поняття правопорушення;
- загальні риси адміністративних правопорушень;
- види адміністративних правопорушень;
- відмінність адміністративного правопорушення від злочину;
- юридичний склад адміністративного правопорушення;
- види складів адміністративних правопорушень;
- запобігання адміністративним правопорушенням, а саме: адміністративно-попереджувальні заходи; запобіжні заходи.

2. Поняття адміністративного правопорушення.

Діяльність людини складається з вчинків. Вчинок - головний елемент людських взаємин, у якому виявляються різні якості особистості, як похвальні, так і негативні, відношення до проблем дійсності, до оточуючих. Усякий вчинок спричиняє неминучі результати: зміни у відносинах людей, у їхній свідомості, він також тягне за собою наслідки і для самого діючої особи. Учинок завжди зв'язаний з визначеною відповідальністю людини за свої дії.

У сфері адміністративно-правових відносин учинок може мати подвійне значення. Основну частину актів поведінки особистості складають вчинки правомірні - тобто такими, що відповідають нормам права, вимогам законів. Антиподом правомірного поведіння є поведіння неправомірне, тобто суперечне нормам права. Неправомірне поведіння виражається в правопорушеннях, як це впливає із самого терміна, актах, що порушують право, протилежних йому.

Відповідно до ст.9 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Чи іншими словами, під адміністративним правопорушенням, як підставою адміністративної відповідальності розуміється винне, протиправне і суспільно-небезпечне діяння, що посягає на встановлені правом і забезпечені адміністративно-правовими санкціями правила поведінки громадян і посадових осіб у сфері державного управління.

Діяння, класифіковані як адміністративні правопорушення містяться в наступних кодексах: КпАП, КЗпП, повітряний кодекс, кодекс торгового мореплавання й ін. Поточні закони також установлюють які вчинки є правопорушеннями (наприклад: Закон України "Про корупцію" 1995р., Закон України "Про виняткову морську економічну зону"). Слід зазначити, що у вищевказаному поняття "адміністративне правопорушення" і "адміністративний проступок" ототожнюються законодавцем, тобто адміністративний проступок не є особливим різновидом адміністративних правопорушень, а визнається синонімічним терміном, також як і делікт.

У сфері адміністративних відносин вчинок може мати подвійне значення. Кожне окреме правопорушення, як явище реальної дійсності, конкретне: воно здійснюється конкретними особами, у визначеному місці, у визначений час, суперечить адміністративно-правовим нормам, характеризується точно визначеними ознаками. Разом з тим, незважаючи на розходження окремих правопорушень і їхніх видів, усі адміністративні правопорушення, як антисоціальні явища, мають загальні риси:

1. Усяке правопорушення - це вчинок, тобто дія чи бездіяльність. Дія - акт активного поводження (наприклад, порушення правил полювання, користування без дозволу радіопередавачем, дрібне хуліганство, ст. 173 КпАП, незаконне використання земель державного лісового фонду, ст. 63). Бездіяльність визнається вчинком, якщо по службовому обов'язкам чи по ситуації потрібно було щось зробити, але зроблено не було (ухилення від реєстрації або нереєстрації вогнепальної зброї, ст. 192 КпАП, ухилення від проходження огляду на стан сп'яніння, ст. 131). Значимість цієї риси полягає в тому, що в ній сховане загальноприйняте положення "за думки не судять". Так, не можна вважати правопорушенням не виявлені через вчинки внутрішній напрям думок, почуття, не тільки позитивні, але і негативні. Розумові процеси не регулюються правом.

2. Однією з рис правопорушення, найбільш очевидної, що впливає із самого терміна, є **протиправність**, тобто порушення права, його норм (не може визнаватися адміністративним протиправним дія чи бездіяльність, якщо таке не передбачено нормою). Протиправність адміністративного проступку виражається в порушенні загальнообов'язкових правил, що держава встановлює з метою дотримання режиму законності, захисту прав і свобод громадян, суспільних і державних інтересів. Вчинок, що не порушує яких-небудь норм права, може бути аморальним, порушенням норм громадських організацій, але не правопорушенням. Конституція України закріплює принцип, зміст якого в тому, що ніхто не може нести відповідальність за вчинки, що не визнавалися правопорушенням у момент його здійснення.

Законом визначені окремі ситуації, коли формальний вчинок підпадає під ознаки протиправного, але власне кажучи не небезпечного і не шкідливого для суспільства і тому вважається правомірним. В адміністративному праві (ст. 17 КпАП) передбачені обставини, при яких особа, що вчинила протиправні дії, не підлягають відповідальності: особа, яка діяла в стані крайньої необхідності (тобто для усунення небезпеки, яка загрожувала державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.), необхідної оборони (тобто при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони) або яка була в стані неосудності (тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану).

3. Важливою ознакою адміністративного правопорушення є **винність** (невинної протиправності не існує). Винність передбачає наявність у особи відповідного власного психічного ставлення до

відповідного вчинку і його наслідків (тобто психічне відношення правопорушника до зробленого вчинку і виражається, насамперед, у тім, що він усвідомлює характер свого вчинку або не усвідомлює, хоча міг і повинний був усвідомлювати. Усвідомлення діяння може виходити з різних обставин і, насамперед, зі знань про наявність норми, що забороняє подібні дії.

Зі сказаного випливає висновок: якщо протиправність завжди винна, то, отже, відсутність вини свідчить про відсутність протиправності і правопорушення і виключає юридичну відповідальність. Це положення цілком відповідає принципам законності, справедливості, охорони прав особистості і тому не може і не повинне мати виключення.

Цілком можливі ситуації, коли правопорушник не знав про наявність відповідної заборони в чинному законодавстві. Однак ця обставина не звільняє від відповідальності за зроблене правопорушення. У праві існує презумпція знання закону. Ще з часів Стародавнього Рима діє принцип, відповідно до якого не можна відговорюватися незнанням закону. У сучасних умовах держава і його органи публікують усі нормативно-правові акти, що торкаються права й інтереси громадян і інших осіб. Отже, кожний повинний подбати про знання норм, що регулюють відносини, у які він вступив чи має намір вступити. Законодавець вважав за необхідне вказати на форми вини, які мають юридичне значення. Це умисел (вина у формі умислу)¹ і необережність (вина у формі необережності)². Умисел може бути прямим чи непрямим (евентуальним). Необережна вина проявляється у формі самовпевненості чи недбалості.

4. Має **свідомо-вольовий** характер, тобто момент здійснення адміністративного правопорушення залежить від волі і свідомості учасників, знаходиться під контролем їхньої волі і свідомості, здійснюється ними усвідомлено і добровільно. Відсутність вільної волі є юридичною умовою, при якій вчинок правопорушенням не визнається, навіть якщо воно і мало шкідливі наслідки

5. Обов'язковою ознакою адміністративного правопорушення є адміністративна карність. Карність означає, що за здійснення конкретного вчинку адміністративним законодавством передбачається відповідне покарання. Дана ознака дозволяє відмежувати правопорушення від інших протиправних (заборонених адміністративно-правовими нормами) вчинків, здійснення яких не спричинює застосування адміністративних стягнень.

Доволі суперечним є твердження, що адміністративне правопорушення є суспільно небезпечним, тобто таким здійснення якого заподіює збиток. З точки зору кримінального законодавства злочинні вчинки можуть бути лише громадсько небезпечними (закріплено ст. 7 Кримінального Кодексу).

¹ КпАП, ст. 10

² КпАП, ст. 11

На відміну від цього визначення злочину, визначення статтею 9 КпАП адміністративного правопорушення не вказує на його громадську небезпеку. Більше того, термін „громадсько небезпечний вчинок” стосовно адміністративних правопорушень законодавець не вживає. Звідси випливає припущення, що громадська небезпека не визнана універсальною властивістю усіх адміністративних правопорушень (проступків, деліктів), а матеріальною, загальною їх ознакою є те, що вони „посягають на ...”, тобто завдають збитків державному і громадському порядку, власності, правам, і свободам громадян, установленому порядку управління.

У юридичній літературі висловлюється думка про те, що суспільно небезпечні лише деякі адміністративні вчинки, що граничать зі злочинами. Є точка зору, що зводиться до того, що всі проступки суспільно небезпечні, але в меншому ступені чим злочин. Зустрічаються твердження, що категорично заперечують суспільну небезпеку адміністративних правопорушень, але визнають їхню шкідливість. Однак адміністративні правопорушення зазіхають на визначені відносини, завдають шкоди правопорядку, а до винного в [\[mailto:terex@kahovka.net\]](mailto:terex@kahovka.net) їхньому здійсненні застосовуються заходи державного впливу. Напрошується висновок про те, що адміністративному проступку притаманна суспільна небезпека, але ступінь її менше, ніж у злочинів, і в зв'язку з цим на порушників накладаються адміністративні стягнення. Якщо встановлена малозначність адміністративного правопорушення, орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, вправі звільнити порушника від адміністративної відповідальності, обмежившись усним зауваженням.

Підтвердження даної думки містить стаття 1 Кримінального Кодексу, де йдеться про те, які суспільно небезпечні діяння є злочинними. Звідси випливає обґрунтований висновок, що поняття суспільно небезпечного діяння значно ширше поняття злочину, тобто далеко не всі суспільно небезпечні діяння є злочинами.

Підкріплює дану точку зору те, що злочини і адміністративні правопорушення як соціальні явища дуже близькі між собою, а межі між ними досить рухливі й надто умовні. Тому нерідко перші з них перетворюються на другі й навпаки. Іншими словами, досить розповсюджені випадки, коли одне й те саме діяння на одному проміжку часу може розцінюватися як злочин, а на іншому – як адміністративний проступок, що тягне за собою покарання.

Таким чином можна виділити два види адміністративних правопорушень:

1. Велика частина проступків не граничать з кримінальними злочинами і ні при яких умовах у злочини не переростають.

2. Граничать з кримінальними злочинами (наприклад, ст.51, ст.173 КпАП). Яскраво виражених і чітко позначених критеріїв, розмежовуючих кримінальний злочин і дві групи адміністративних проступків у нас немає. Таке розмежування варто проводити по визначених ознаках, зазначеним у

законодавстві. Наприклад, дрібне розкрадання державного або колективного майна (ст.51 КпАП) і кримінальне розкрадання (ст. 84 КК України) розрізняємо по вартості викраденого чи по способі викрадення. З погляду законодавця таке розмежування повинне здійснюватися правозастосовуючих осіб (з урахуванням характеру й особистісних особливостей правопорушника). І нарешті, адміністративним вважається чи дія бездіяльність (діяння) з досягненням визначеного результату.

Відмінність адміністративного правопорушення від злочину.

З урахуванням суспільної небезпеки правопорушення прийнято поділяти на двох груп: злочини й інших правопорушення (проступки, делікти) - адміністративні, дисциплінарні, цивільно-правові. У зв'язку з цим поділом встає проблема розмежування кримінальних злочинів і адміністративних проступків, оскільки провести границю між ними дуже і дуже не просто.

Ця проблема здобуває найбільшу актуальність саме зараз, коли правильне вирішення цього питання у кожному конкретному випадку має принциповий характер, оскільки прямо пов'язане з визначенням засобів і форм державного впливу. Цілком очевидно, що якщо особа за здійснення адміністративного правопорушення буде притягнута до кримінальної відповідальності, чи навпаки, за вчинення злочину – до адміністративної, – іміджу правової системи буде завдано шкоди.

Складність цієї задачі полягає в тому, що мова йде про подібні за своїм характером явищах. І зважуватися вона повинна не інакше як відповідно до закону, не порушуючи основних принципів законодавства і не входячи в протиріччя з нормами міжнародного права.

З зіставлення відповідних статей кримінального законодавства і законодавства про адміністративні правопорушення очевидно, що і злочини й адміністративні правопорушення зазіхають на однакові за своїм характером об'єкти, саме в цьому насамперед складається суспільна небезпека - ознака, що визначає їхню матеріальну сутність. Задачі адміністративного і кримінального законодавств складаються в охороні від зазіхань тих самих об'єктів.

Єдина сутність адміністративних правопорушень і злочинів підтверджується також наступною обставиною: "не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого законодавством, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі" (ст. 11 Кримінального Кодексу України). Той же принцип виражений і в ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення: "при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган

(посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням”.

Виходячи з цього, видно, що принципове розходження між злочином і адміністративною провиною полягає в різному ступені їхньої суспільної небезпеки. Цей ступінь визначається інтенсивністю зазіхання, що реально наступили чи потенційно небезпечними суспільними наслідками.

От той критерій, по якому можна і треба розмежовувати провини і злочини. Будучи зробленим навіть при визначених обтяжуючих обставинах, адміністративний проступок не може кваліфікуватися як злочин, якщо його якісна визначеність і ступінь його суспільної небезпеки не виходять за межі проступку. Якщо ж ступінь його суспільної небезпеки істотно підвищується і досягає рівня злочину, то він повинний визнаватися таким і викликати кримінальну відповідальність.

Однією з ознак за якою розмежовуються злочини і адміністративні проступки є введення складу правопорушення або в Кодекс України про адміністративні правопорушення, або в Кримінальний Кодекс.

Злочин – це діяння, яке передбачене кримінальним законом. Адміністративний проступок – діяння, передбачене нормою адміністративного права. Склад будь-якого злочину може бути встановлений лише законом. Склад адміністративних проступків – як законами, так і підзаконними актами. Так положення про обласну, Київську, Севастопольську міську державні адміністрації (від 21 серпня 1995р.) надає цим органам державної виконавчої влади повноваження затверджувати правила, за порушення яких передбачена адміністративна відповідальність, ст. 152 (порушення правил благоустрою), ст. 159 (порушення правил торгівлі на ринках), ст. 182 (порушення тиші в громадських місцях) КпАП України.

Наступна ознака полягає в тому, що за скоєння адміністративних правопорушень і злочинів встановлені різні за юридичною природою, характером втрат, які зазнає правопорушник, важкості наслідків заходів державного примусу.

Так, за скоєння адміністративних правопорушень стаття 24 КпАП передбачає наступні адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
- 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання);
- 6) виправні роботи;

- 7) адміністративний арешт;
- 8) видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України.

За скоєння кримінальних злочинів передбачені покарання зазначені статтею 51 Кримінального Кодексу, зокрема:

- 1) штраф;
- 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 4) громадські роботи;
- 5) виправні роботи;
- 6) службові обмеження для військовослужбовців;
- 7) конфіскація майна;
- 8) арешт;
- 9) обмеження волі;
- 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
- 11) позбавлення волі на певний строк;
- 12) довічне позбавлення волі.

Відповідно до ст. 23 КпАП адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання правопорушників і попередження правопорушень. Тому заборонені норми КпАП сформульовані таким чином, що карається саме правопорушення, а не винна особа, до якої застосовується покарання.

Відповідно до Кримінального Кодексу, покарання – це перш за все кара за вчинений злочин. Покарання виступає як засіб для досягнення виправної і превентивної мети покарання. Покарання тягне за собою судимість.

Наступна ознака полягає в тому, що кримінальні справи розглядають тільки суди, і лише визначає і призначає те чи інше покарання за злочин. Право розглядати адміністративні справи КпАП надає понад 30 суб'єктам (статті 218-244).

Наступна ознака полягає в пріоритеті кримінальної відповідальності: якщо діяння містить ознаку й злочину, й проступку, воно визнається злочином, а винний притягається до більш суворої відповідальності (стаття 9 КпАП зазначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачена даним кодексом, настає лише в тому випадку, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть кримінальної відповідальності). Накласти на нього за те ж саме діяння й адміністративне стягнення не можна. Разом з тим, притягнення особи до адміністративної відповідальності не перешкоджає порушенню за даним фактом кримінальної справи. Отже, адміністративне стягнення, накладене раніше за те саме діяння, повинно бути або відмінене, або враховане при обранні судом міри покарання.

Є правопорушення, які завжди кваліфікуються як адміністративні проступки. Наприклад, безбілетний проїзд в автобусі, знищення межових знаків, торгівля у невстановлених місцях, недбале зберігання паспорта, що спричинило його втрату. В подібних ситуаціях перед правозастосовувачем навіть не виникає питання про розмежування проступку й злочину.

Разом з цим, відомо багато правопорушень, які залежно від роду обставин можуть розглядатися або як проступок, або як злочин. У таких випадках, щоб полегшити розмежування складів проступків і злочинів, забезпечити правильне застосування санкцій, законодавець закріплює у складах конкретні ознаки.

Так, незаконне полювання кваліфікується як злочин, якщо діяння вчинене повторно, після притягнення винного до адміністративної відповідальності (ст. 85 КпАП). Статтею 180 КпАП передбачена відповідальність за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками, особами, що їх заміняють, іншими особами, а в ст. Кримінального Кодексу йдеться про кримінальну відповідальність за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння особою, у службовій залежності від якої перебуває неповнолітній. Тут схожі проступок і злочин розмежовуються за такою ознакою, як характер стосунків між винними і потерпілими.

Проступок і злочин розрізняються також за способом скоєння діяння, формою провини, мотивом правопорушення та іншими ознаками.

3. Юридичний склад адміністративного правопорушення.

Кваліфікація того чи іншого адміністративного проступку відбувається за допомогою визначення його складу (це еталон, за допомогою якого відбувається " кристалізація" проступку). Склад адміністративного проступку – це сукупність, передбачених законодавцем ознак, що характеризують дане діяння як адміністративний проступок й відокремлюють його від інших правопорушень. Чи іншими словами, склад правопорушення - установлена правом сукупність ознак при наявності яких антигромадське діяння вважається адміністративним правопорушенням.

Практичне значення складу адміністративного правопорушення полягає в тому, що він являє собою законодавчу модель кваліфікації конкретних адміністративних правопорушень, тобто адміністративне правопорушення повинне бути кваліфіковане в точній відповідності з законом, що передбачає відповідальність саме за це діяння і ніякі відступи від цих вимог неприпустимі, тобто кваліфікація адміністративної провини за аналогією не допускається і є грубим порушенням закону.

Кодекс України про адміністративні правопорушення визнає відсутність у діянні складу (сукупності суб'єктивних і об'єктивних ознак) адміністративного правопорушення як обставини, що виключає провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це рівнозначно визнанню того, що діяння без таких ознак не є проступком.

Цілком очевидно, що кожне конкретне правопорушення має величезну кількість ознак, що виділяють його із загальної маси проступків і роблять особливим, специфічним явищем реальної дійсності.

Відповідні статті матеріальної частини адміністративного права застосовуються на основі встановлених правом ознак окремих складів правопорушень, які мають юридичне значення. Визначення складу правопорушення необхідно для виконання трьох функцій складу:

1. Фундаментальна функція, яка означає, що склад проступку виступає як єдина фактична підстава адміністративної відповідальності.

2. Розмежувальна функція, яка означає, що ознаки складу відмежовують один склад від іншого, а також від діянь, що не є адміністративними правопорушеннями чи від діянь, відповідальність за які передбачена іншими галузями права.

3. Гарантійна функція, яка означає, що шляхом опису точних складів адміністративних правопорушень і їхніх об'єктивних ознак, законодавець захищає громадянина від необґрунтованого притягнення до адміністративної відповідальності.

Існують юридично значимі ознаки складу правопорушення і юридично незначущі ознаки. Отож, правове значення має тільки перша

група ознак (наприклад: при вчиненні дрібного розкрадання (ст. 51 КпАП) вартість викраденого має юридичне значення, а зріст правопорушника, його стать, комплекція, родинний стан, матеріальний стан тощо такого значення не мають, тобто друга ознака юридично не значуща).

Юридично значущі ознаки у свою чергу поділяються на дві групи: по-перше, ознаки, які входять до складу проступку(описані в законі) або конструктивні ознаки; подруге, які не входять до складу проступку.

До другої належать обставини, що пом'якшують (ст.34), обтяжують (ст.35), виключають (ст. 17) відповідальність тощо.

Більш того, реальне діяння тільки тоді вважається проступком, коли воно містить всі ознаки складу (відсутність хоча б однієї з них означає відсутність складу в цілому). Всі інші його ознаки на таку кваліфікацію не впливають.

Як випливає з дефініції (визначення) складу, ці оцінки повинні бути закріплені (описані) в законі. Засіб, за допомогою якого зазначені ознаки зафіксовані в законі, має важливе значення для розуміння сутності складу адміністративного порушення.

Існує, як мінімум, дві точки зору на дану проблему.

Відповідно до першої, ознаки складу проступку розміщуються в статтях Особливої частини КпАП. Дана точка зору вважається помилковою, виходячи з таких підстав.

По-перше, вона ґрунтується на ототожненні статті Особливої частини з нормою закону, що визначає склад проступку. Варто зауважити, що проблема співвідношення норми права і статті нормативного акта давно привертає увагу вчених-юристів. Тут найбільш плідними виявилися дослідження представників кримінального права. З їхніми висновками про те, що стаття закону може бути частиною норми, а норма може міститися в ряді статей і навіть у ряді статей і навіть у ряді законодавчих актів, оскільки норма – це правило, а стаття законодавчого акта – лише форма викладу законодавця і форма вираження його державної волі, важко не погодитись.

По-друге, аналіз Особливої частини КпАП показує, що диспозиції будь якої статті не містить повного переліку всіх ознак складу. Наприклад, у них нема вказівок на вік правопорушника, його осудність, намірі т. п. Ці ознаки, будучи загальними для всіх адміністративних правопорушень, закріплюються нормами Загальної частини КпАП.

Відповідно до другої точки зору, адміністративно-правова норма, що закріплює склад проступку, синтезується з положень Загальної й Особливої частин КпАП. Загальна частина закріплює ознаки, що є обов'язковими для будь-якого проступку (вік, за досягнення якого настає адміністративна відповідальність; форми вини), і в статтях Особливої частини не фігурують. Особлива частина закріплює конкретні (особливі) ознаки адміністративних правопорушень. Таке “розчленування” адміністративно-правової норми за статтями Загальної й Особливої частин

здійснено з єдиною метою: щоб десятки разів не повторювати загальні ознаки при визначенні діяння адміністративного правопорушення.

Наприклад, ст. 148 КпАП застерігає: “Пошкодження таксофонів – тягне за собою накладення штрафу”. Дана стаття означає, якщо осудна особа, яка досягла 16 років, умисно пошкоджує таксофон-автомат, то компетентний орган вправі накласти на неї адміністративне стягнення у вигляді попередження або штрафу. Отже, відповідно до цієї точки зору, з’ясування складу будь-якого адміністративного порушення в обов’язковому порядку містить аналіз статей Загальної й Особливої частин КпАП.

Усі ознаки складу адміністративного правопорушення взаємопов’язані і взаємозалежні, тобто їхня сукупність являє собою цілісне системне утворення. Візьмемо для прикладу дрібне розкрадання (ст. 51 КпАП). Самі по собі такі його ознаки, як державне або колективне майно, намір, досягнення 16-річного віку тощо, взяті як окремо, так і в сукупності, нічого вартю осуду не містять. Але коли вони об’єднуються законодавцем у відповідній нормі як ознаки конкретного протиправного діяння, перед нами виникає юридична модель адміністративного правопорушення (його склад).

З визнання такої властивості складу, як цілісність, випливає дуже важливий висновок: якщо в діянні немає хоча б однієї з ознак, що містяться в складі, то в ньому немає і цього складу, тобто воно не може бути кваліфікованою за конкретною статтею, на основі норми права, що закріплює даний склад. Це означає, що в діянні або є інший склад, або немає ніякого.

Велике практичне значення має виділення постійних і перемінних ознак складів правопорушень.

Постійними вважаються і, що чітко визначені правовою нормою, теорією або усталеною практикою. Наприклад, чітко зафіксований зміст понять: “вік настання відповідальності”, “піднаглядний”, “контрабанда”, “безквитковий проїзд”, “транспортний засіб”, “пішохід”, “торгівля з рук” тощо.

Перемінними називають ознаки, зміст яких чітко не зафіксований. Перший різновид становлять ті ознаки, які містяться в банкетних нормах і змінюються підзаконними актами, наприклад, законом установлена відповідальність за порушення правил санітарії (статті 42, 43, 107), торгівлі спиртними напоями (ст. 156), благоустрою населених пунктів (ст. 152), тримання собак і кішок (ст. 154), охорони лінії і споруд зв’язку (ст. 147), адміністративного нагляду (ст. 187) і т.д. Ці права можуть установлюватися, змінюватися, скасовуватися органами управління, що тягне зміну ознак відповідних складів.

Так, останніми роками значні зміни спостерігалися в конкретних ознаках такого складу, як порушення правил торгівлі спиртними напоями: встановлювалися обмеження часу і місця торгівлі, норм відпуску, заборонявся продаж спиртного особам в робочому одязі і т.п.

Більш того, на основі цих правил шляхом прийняття індивідуальних актів управління можуть встановлюватися обмеження для конкретних осіб. Недотримання таких обмежень означає порушення самих правил, а звідси і порушення відповідних статей КпАП.

Так, начальник органу внутрішніх справ на підставі ст. 10 Закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 1 грудня 1994 р. Має право своєю вимогою встановити для піднаглядного такі обмеження: а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; б) заборона перебування у визначених місцях району (міста); в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); г) реєстрація в міліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Види складів адміністративних правопорушень.

Вивчення складів адміністративних правопорушень неможливе без класифікації, без виділення однопорядкових груп, які прийнято називати видами. Можна виділити наступні види адміністративних правопорушень:

1. Основні і кваліфікаційні склади. Поділяються в залежності від ступеня суспільної небезпеки. Визнаючи те або інше діяння адміністративним правопорушенням і встановлюючи за його вчинення санкцію, законодавець враховує, що ступінь суспільної небезпеки однотипних проступків може бути різний. Так, порушення водіями транспортних засобів правил переїзду залізничних переїздів характеризується більшою громадською небезпекою, якщо при цьому виникла аварійна обстановка (ст. 123).

Виходячи з цієї обставини законодавець у цілому ряді випадків конструє кілька складів адміністративних проступків стосовно до одного типу діянь. Такі склади відрізняються ступенем громадської небезпеки. На більш високий ступінь небезпеки вказують додаткові ознаки, які прийнято називати кваліфікуючими.

Таким чином, ознаки можуть бути основними, тобто такими, що мають місце в кожному випадку вчинення проступку, і кваліфікуючими – що доповнюють основні.

2. Особисті і службові склади. Склади адміністративних правопорушень поділяються на особисті і службові (посадові) залежно від того, хто є суб’єктом проступку – просто громадянин чи посадова особа. Для посадового проступку характерно, що протиправне діяння повинно бути скоєне через дію по службі. Посадові особи, зазначені в ст. 14 КпАП, підлягають адміністративній відповідальності за адміністративне правопорушення, зв’язані з недодержанням установлених правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов’язків.

3. Однозначні й альтернативні склади. У альтернативних складах називаються кілька (два або більше) варіантів ознак. Закон досить часто передбачає кілька варіантів дій, учинення яких визнається проступком.

При цьому проступком вважається вчинення як однієї з описаних дій, так і кількох (або навіть усіх). Наприклад, ст. 189 КпАП установлює відповідальність за порушення правил відкриття поліграфічних і штемпельних підприємств, придбання, збут, використання, облік, зберігання розмножувальної техніки, шрифтів та матриць особами, відповідальними за дотриманням цих правил.

Таким чином, якщо однозначний склад називає ті єдині ознаки, сукупність яких його утворює, то в альтернативному перелічується кілька варіантів ознак.

4. Описові та бланкетні (відсильні). Описові склади цілком розкривають зміст і суть діяння, що визнається адміністративним правопорушенням. Наприклад, дрібне хуліганство (ст. 173), розпиття спиртних напоїв на виробництві (ст. 179) та ін..

Бланкетні склади вказують на те, що ознаки проступку містяться в окремо встановлених нормах і правилах. Наприклад, порушення правил адміністративного нагляду (ст. 187).

5. По особливостях конструкції складу адміністративного правопорушення розрізняються матеріальні і формальні склади. Матеріальними називаються склади в який міститься така ознака, як настання шкідливих матеріальних наслідків - діяння, чи описується дія саме по собі обов'язково манливий шкідливий наслідок.

Формальними складами називаються ті в який немає обов'язкової ознаки настання шкідливих матеріальних наслідків (порушення паспортного режиму). Ознаки складу правопорушення охоплюють його правління як в об'єктивної, так і в суб'єктивної сферах і підрозділяються

на 4 елементи:

1. Об'єкт;
2. Об'єктивна сторона;
3. Суб'єкт;
4. Суб'єктивна сторона.

Суб'єкт адміністративного делікту — не абстрактне поняття, що знаходиться поза часом і простором, а особа, котра фізично існує і заподіює своїми протиправними діями шкоду об'єкту посягання. Проте сам суб'єкт, як реально існуюча особа, до складу правопорушення не входить. Склад адміністративного делікту містить лише ознаки, якими ця особа характеризується. У теорії адміністративного права такими є: вік, осудність та спеціальні ознаки.

При розгляді даного елемента складу адміністративного правопорушення слід мати на увазі, що головною передумовою настання адміністративної відповідальності особи, яка скоїла шкідливе діяння, є досягнення нею певного віку. Тому при адміністративно-правовій кваліфікації спочатку належить встановлювати, чи досягла особа передбаченого законом віку, з якого настає адміністративна відповідальність, а вже потім констатувати її осудність. Останнім кроком

при встановленні ознак суб'єкта адміністративного делікту є виявлення наявності ознак спеціального суб'єкта посягання.

Чинне адміністративне законодавство не надає узагальненого визначення поняття суб'єкта адміністративного правопорушення. Аналіз окремих статей КпАП України вказує, що особа може бути суб'єктом адміністративного делікту лише по досягненні нею певного віку, з якого вона, на думку законодавця, на момент скоєння проступку повинна володіти таким рівнем свідомості, фізичного та психічного розвитку, що дозволяє їй правильно оцінити суспільну значимість і сенс вчиненого правопорушення. Згідно зі ст. 12 КпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення протиправного діяння виповнилося 16 років. Слід зазначити, що, не зважаючи на закріплення вказаного віку як своєрідної «відправної точки» притягнення до адміністративної відповідальності, іноді з вимог закону логічно випливає, що суб'єктом адміністративного делікту може бути лише повнолітня особа, тобто та, якій виповнилося 18 років[1]. Тільки досягнення особою повнолітнього віку обумовлює її здатність вчинювати деякі адміністративні делікти, як-то: втрата військового квитка — ст. 211 КпАП, неповернення капітаном іноземного судна перепусток на право сходження на берег — ст. 207, порушення керівниками банків банківського законодавства — ст. 1665 КпАП та інші.

Наступною ознакою суб'єкта, яка підлягає встановленню у процесі адміністративно-правової кваліфікації, є його осудність. У адміністративному законодавстві спеціальне визначення поняття осудності відсутнє. Відповідний термін у теорії адміністративного права виводиться з протилежного поняття «неосудність», закріпленого у ст. 20 КпАП. Аналогічна ситуація протягом багатьох років складалася і у кримінально-правовій науці. Лише з прийняттям нового КК України дана обставина врахована законодавцем і відображена у п. 1 ст. 19 КК у вигляді чіткої дефініції осудності. Остання визначається як можливість особи під час вчинення злочину усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та керувати ними. Така точка зору законодавця щодо визначення осудності у кримінальному праві практично повністю відповідає науково-теоретичним розробкам вчених-адміністративістів, котрі займаються вивченням питань, пов'язаних із суб'єктом делікту[2].

Отже, аналізуючи споріднені терміни, вживані законодавцем у чинному КпАП, та враховуючи досвід суміжних галузевих наук, під осудністю в адміністративному праві слід розуміти здатність особи під час вчинення адміністративного делікту усвідомлювати свої дії та керувати ними. Поняття осудності характеризується обов'язковою наявністю двох основних аспектів, що притаманні об'єктивно існуючим психічним властивостям особи —інтелектуальній та вольовій ознакам. Інтелектуальна ознака осудності визначає можливість суб'єкта критично (аналітично) сприймати оточуючу дійсність. До обсягу критичного сприйняття дійсності у правовій науці відносять усвідомлення особою як фактичної

сторони своєї поведінки: діяння, наслідків та причинного зв'язку між ними, так і суспільне шкідливого характеру вчинюваного діяння. Вольова ознака полягає у здатності особи свідомо контролювати свої вчинки, активно керувати ними, долати перепони на шляху до поставленої мети. У вольових діях (бездіяльності) особи знаходить відображення її ставлення до зовнішнього середовища, виявляє себе активна роль свідомості. Відсутність на момент вчинення протиправного діяння хоча б однієї з наведених ознак, якими характеризується суб'єкт, автоматично свідчить про його неосудність.

Неосудність визначається законодавцем (ст. 20 КпАП) як нездатність особи під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. Дана редакція ст. 20 КпАП, в цілому вірно передаючи зміст суттєвих ознак стану неосудності, однак викликає певні зауваження стосовно форми їх викладення.

Зокрема, вказівка на стан неосудності особи, як на її нездатність усвідомлювати або контролювати свою поведінку під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності, з моєї точки зору, містить деяке протиріччя. Якщо розуміти визначення стану неосудності, запропоноване законодавцем, буквально — тобто як неспроможність усвідомлювати суто дії (керувати ними), то з цього цілком логічно постає запитання: про які дії може йтися при вчиненні особою протиправної бездіяльності? Адже, як неодноразово зазначалося, хоча і дія, і бездіяльність є формами діяння, подібними за юридичною природою, проте за своїм фактичним змістом названі поняття є взаємовиключаючими.

Практично поза увагою законодавця також залишається комплекс питань, пов'язаних із скоєнням адміністративного делікту особою, яка хоча і знаходилася у стані осудності на момент вчинення нею протиправного діяння, проте захворіла на психічну хворобу до прийняття компетентним органом (особою) рішення у справі і, як наслідок, втратила здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність). Звичайно, накладення на таку особу адміністративного стягнення навряд чи допоможе досягти основних цілей покарання — виховання особи у дусі дотримання законів України, поваги до правил співжиття тощо, вказаних у ст. 23 КпАП («Мета адміністративного стягнення»). Хоча дана обставина на адміністративно-правову кваліфікацію діяння безпосередньо не впливає, проте, вважаю, що і вона повинна бути врахована законодавцем і має знайти відображення у чинному КпАП.

Виходячи з викладеного, з метою уникнення певної неузгодженості між термінами «дія» та «бездіяльність», що має місце у змісті ст. 20 КпАП, а також з урахуванням можливості захворювання осудної особи, яка вчинила адміністративний проступок, на психічну хворобу ще до винесення рішення у даній справі, пропоную викласти означену статтю у наступній редакції:

«Стаття 20. Неосудність

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправного діяння була у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії чи бездіяльність або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Не підлягає покаранню особа, яка вчинила адміністративний проступок у стані осудності, але до винесення рішення у справі захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. Така особа може підлягати покаранню лише після одужання».

Суб'єкти відповідальності, фізичні особи мають певні індивідуальні характеристики, які можна поділити на загальні, властиві всім суб'єктам (вік, осудність) та спеціальні, що визначають індивідуальну характеристику суб'єкта, особливості його соціального, фізичного, професійного, службового, статевого статусу, родинні зв'язки, відношення до власності, до військової служби, ймовірну колишню протиправну поведінку і т.д., і т.п.

Згідно з спеціальними ознаками суб'єктів адміністративної відповідальності, їх можна поділити на кілька різновидів.

1. громадяни (у тому числі іноземні громадяни та особи без громадянства). Відповідальність цих суб'єктів може наставати лише з досягненням 16-річного віку до моменту вчинення проступку (а не на момент притягнення до відповідальності за нього). Причому, при віці від 16 до 18 років справи розглядаються в райміських судах.

2. Іноземці, які не мають дипломатичного імунітету. Це – іноземці, які перебувають в Україні за приватними візами, у комерційних справах, співвласники спільних підприємств, студенти, туристи. Питання про відповідальність іноземців, що мають дипломатичний імунітет, за порушення адміністративного характеру вирішується дипломатичним шляхом (Віденська конвенція, 1969рр). За окремі проступки іноземці і особи без громадянства не можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності. Це порушення правил користування суспільними фондами, нехтування загальним військовим обов'язком та ін.

3. Так звані працівники – особи, що виконують професійну діяльність або взагалі зайняті у суспільній праці. Серед таких – працівники транспорту, торгівлі, сільського господарства, землекористувачі, мисливці, особи, відповідальні за експлуатацію розмножувальної техніки та ін.

4. Особи, які у адміністративно-правові відносини з органами виконавчої влади щодо реалізації власних прав – водії особистого транспорту, особистих маломірних суден, громадяни. Що мають дозвіл на зберігання вогнепальної зброї та ін.

5. Суб'єкти, якими стають громадяни на підставі родинних зв'язків, життєвих обставин або їхнього фізичного стану. Це батьки та особи, що їх замінюють, громадяни, хворі на венеричні захворювання, пасажери, що перетинають державні кордони, та ін.

6. Службові особи, оскільки службовим обов'язком може бути виконання (дотримання) певних загальнообов'язкових правил (санітарних, протипожежних, паспортних), що забезпечується нормами адміністративної відповідальності.

7. Особи, які виконують службові обов'язки у громадському порядку з наданням їм законом владних повноважень.

8. Народні депутати. Для них законодавством передбачено депутатський імунітет від адміністративної відповідальності. За своєю суттю цей імунітет є процесуальним, оскільки поширюється лише на адміністративні проступки, що розглядаються у судовому порядку. До того ж він обмежений територіально – діє на території місцевої Ради. Давання згоди Радою, згідно з поданням прокурора, на притягання депутата до адміністративної відповідальності робить останнього деліктоздатним.

Суттєві зауваження викликає позиція Л.Ковалю, відповідно до якої спеціальні (соціальні) ознаки суб'єкта на кваліфікацію адміністративного делікту не впливають, а лише відіграють роль обставин, що визначають ступінь та вид юридичної відповідальності!?. Проте чинне законодавство про адміністративні правопорушення містить десятки прикладів деліктів, де притягнення особи до юридичної відповідальності прямо залежить від її визнання спеціальним суб'єктом (статті 1663, 1664, 1665, 1666 КпАП України та інші).

Відсутність же спеціальних ознак суб'єкта, коли така обставина передбачена законом, виключає наявність складу адміністративного делікту в скоєному. У таких випадках спеціальні ознаки суб'єкта виступають невід'ємною (конструктивною) ознакою складу делікту, їх встановлення у процесі адміністративно-правової кваліфікації є обов'язковим. Тому навряд чи є достатньо підстав твердити про незначимість чи несуттєвість цих ознак для юридичної оцінки діяння.

Визначення такого роду специфічних особливостей має істотне значення у практичній діяльності суб'єктів адміністративно-правової кваліфікації, оскільки за певний вид адміністративного делікту особа, не наділена цими ознаками, в жодному разі не може притягуватися до адміністративної відповідальності. А, отже, досить високою буде ціна юридичної помилки.

Потребуючою деякого уточнення є також думка, згідно з якою спеціальні ознаки суб'єкта можуть виконувати подвійну функцію: по-перше, виступати як конструктивні ознаки складу адміністративного делікту, і, по-друге, бути кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу[8]. Д.Бахрах вказує: «Ознака спеціального суб'єкта... буває кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу. В таких випадках за

конкретні дії до адміністративної відповідальності може бути притягнута будь-яка особа, котра досягла 16-річного віку, а вчинення подібних дій спеціальним суб'єктом оцінюється як виконання кваліфікованого складу»[9].

Подібну точку зору висловлює і С.Гончарук, який відносить до розряду ознак спеціального суб'єкта як конструктивні ознаки складу адміністративного правопорушення, так і кваліфікуючі обставини[10]. Якщо перша теза даної позиції навряд чи може бути опонована, то інша викликає ряд суттєвих зауважень.

Зокрема, ознака суб'єкта адміністративного делікту, яка є кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу, не має абсолютно ніякого значення для адміністративно-правової кваліфікації діяння, її відсутність не тягне автоматичної відсутності складу адміністративного делікту в скоєному — вона не є обов'язковою для даного складу. Між тим, як уже зазначалося, однією з властивостей спеціальної ознаки суб'єкта є її обов'язковість.

Таким чином, при одночасному твердженні про можливість спеціальної ознаки суб'єкта бути як конструктивною ознакою складу певного адміністративного делікту (обов'язковим його елементом), так і кваліфікуючою обставиною, що не є обов'язковою для складу, відбувається порушення логічного закону непротивіччя.

Даний закон є необхідною умовою логічної правильності мислення і полягає у наступному: забороняється стверджувати та заперечувати будь-що про одне й те ж явище (предмет) у одному й тому ж сенсі. Простіше кажучи, не може йтися про можливу необов'язковість завідомо обов'язкової ознаки.

Виходячи з викладеного, вважаю не зовсім правомірним віднесення ознаки суб'єкта адміністративного делікту, що є кваліфікуючою ознакою у кваліфікованому складі, до ознак спеціального суб'єкта.

Оскільки такі ознаки не включаються до складу делікту, але разом з тим мають важливе значення для вибору виду і розміру стягнення, порядку його застосування, то цілком слушно констатувати їх належність до ознак особливого суб'єкта делікту (ознаки суб'єкта, які не входять до складу, але мають значення при призначенні покарання)[11]. Відповідно, логічно вірним є вести мову не про можливість виконання ознакою спеціального суб'єкта двох контрадикторних функцій, а про можливість віднесення однієї й тієї ж ознаки суб'єкта, в залежності від покладених на неї законодавцем функцій, до ознак спеціального чи до ознак особливого суб'єкта[12].

Така точка зору опосередковано підтверджується і законодавцем. Так, у ст. 18 КК України спеціальний суб'єкт злочину прямо визначається як: фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа. Як впливає з даного визначення, обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність особи, не належать до ознак

спеціального суб'єкта правопорушення. Та сама неповнолітня особа не може вважатися спеціальним суб'єктом адміністративного делікту, оскільки дане правопорушення може бути скоєне будь-якою іншою особою.

Аналіз статей чинного КпАП України дозволяє усі ознаки, що характеризують спеціальний суб'єкт, умовно поділити на наступні групи:

1. такі, що характеризують трудові, службові обов'язки певних категорій працівників: керівники підприємств, їх заступники, посадові особи, механізатори, працівники торгівлі, капітани суден, працівники, службовці та інші;

2. — які характеризують спеціальні обов'язки громадян: військовозобов'язані, призовники, іноземні громадяни, особи без громадянства, землевласники, водії тощо;

3. — що характеризують минулу антисоціальну діяльність особи: перебування під адміністративним наглядом, злісні порушники тощо;

4. — які характеризують стан суб'єкта: сп'яніння, хвороба, що передається статевим шляхом.

Привертає увагу та обставина, що окремі науковці, будуючи таку класифікацію ознак спеціального суб'єкта адміністративного делікту, до обставин, які характеризують минулу антисоціальну діяльність особи, відносять, з-поміж інших, факт скоєння нею повторного адміністративного правопорушення[13].

Проведене дослідження статей Особливої частини чинного КпАП України дозволяє зробити висновок: жоден склад делікту не передбачає повторного скоєння особою адміністративного делікту як конструктивної ознаки. Таким чином, повторність, відіграючи роль виключно кваліфікуючої обставини кваліфікованого складу делікту, має бути віднесена до ознак особливого, а не спеціального суб'єкта.

Об'єкт — це те на що спрямоване посягання (суспільні відносини). Об'єктом адміністративного проступку, як і будь якого правопорушення, є суспільні відносини. Визначені діяння тому і називаються антигромадськими і забороняються, що заподіють шкоду існуючим суспільним відносинам. Визнання останніх об'єктом правопорушення допомагає розкрити соціальну суть адміністративного проступку, моральний характер адміністративної відповідальності.

Не всі соціально корисні відносини урегульовані за допомогою права, і не всі урегульовані правом відносини охороняються юридичними санкціями. Об'єктом адміністративного проступку можуть бути лише такі суспільні відносини, які охороняються адміністративною санкцією.

Цей висновок безпосередньо впливає зі ст.1 КпАП, у якій зазначено, що завданням законодавства про адміністративні правопорушення є охорона власності, соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів підприємств, установ і

організацій, установленого порядку управління, державного і суспільного порядку.

Ознаки об'єкта, що охороняється, закріплюється також у назві глав Особливої частини: адміністративні правопорушення, що посягають на власність на громадський порядок і громадську безпеку, адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління.

Крім цього мають місце випадки коли вони логічно впливають зі змісту статті. Так, ст. 132 КпАП установлює відповідальність за самовільне використання з корисливою метою транспортних засобів, машин чи механізмів, що належать підприємствам, установам, організаціям. Хоча ця стаття вміщена в главі 10 „Адміністративні правопорушення на транспорті в галузі шляхового господарства і зв'язку”, об'єктом такої провини виступає власність. Це проявляється особливо наочно, коли з корисливою метою використовується не транспортний засіб, а, скажімо, бурова установка, зварювальний апарат, розчиномішалка, електропідйомник.

Велике теоретичне і практичне значення має класифікація об'єктів проступків. Саме класифікація дозволяє чіткіше визначити об'єкт кожного діяння, його місце в системі відносин, що охороняються в адміністративному порядку, правильно кваліфікувати протиправні діяння, а також обрати оптимальний захід впливу на правопорушника. Залежно від ступеня узагальнення, рівня абстрагування розрізняють загальний, родовий, видовий і безпосередній об'єкти проступків.

Загальним об'єктом адміністративних проступків є суспільні відносини, що мають дві ознаки: по-перше, вони регулюються різними галузями права; по-друге, охороняються адміністративними санкціями. Так, ст. 10 КЗпП „Висновок колективного договору” передбачає попереднє обговорення його умов. Порушення даної норми тягне відповідальність за ст. 41¹ КпАП „Ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди”.

Родовий об'єкт – це однорідна група суспільних відносин, що є невід'ємною і самостійною частиною загального об'єкта, тобто самостійною частиною якогось цілого. Розподіл цього цілого на частини може проводитись за різними основами.

По-перше, усю сукупність суспільних відносин, що охороняються адміністративними санкціями, можна поділити на частини залежно від того, якою галуззю права вони регулюються. Отже можна говорити про адміністративні, земельні, трудові, цивільні й інші правовідносини як родові об'єкти проступків.

По-друге, як критерій класифікації можна використовувати галузь громадської діяльності, в якій складаються суспільні відносини. За цією ознакою можна виділити такі родові об'єкти, як відносини в сільському господарстві, промисловості, на транспорті тощо.

По-третє, як критерій класифікації можна використовувати зміст суспільних відносин, що охороняються. З урахуванням даного критерію

розрізняють такі родові об'єкти, як власність, громадський порядок, громадська безпека, здоров'я населення, порядок управління.

Видовий об'єкти – це різновид родового об'єкта. Видовий об'єкт утворюють спільну для ряду проступків суспільні відносини. Вони виступають відособленою і досить самостійною частиною родового об'єкту. Наприклад, якщо взяти такий родовий об'єкт, як власність, то її види – це власність приватна, колективна, державна. Видовий об'єкт широко використовується законодавцем, який спеціальними актами встановив адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього руху, військового обліку, митних правил, прав споживачів тощо.

Безпосередні об'єкт. Адміністративний проступок завдає шкоди конкретним суспільним відносинам, що охороняються адміністративною санкцією. Саме ці відносини є безпосереднім об'єктом проступку. Наприклад, при дрібному розкраданні державного майна – це відносини щодо оперативного управління визначеним об'єктом державної власності; при перевищенні швидкості – громадська безпека на певній дорозі.

Суспільні відносини порушуються шляхом руйнуванням сформованих зв'язків (крадіжка), заподіяння шкоди речам (потрава посівів, псування таксофонів), посягання на учасників відносин. Предмет посягання – елемент суспільних відносин, його складова частина. Очевидно, що охорона суспільних відносин має на меті також і охорону елементів, з яких вони складаються.

2. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення.

Об'єктивна сторона складу проступку – це зовнішній прояв суспільно-небезпечного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій. Відповідно до цього об'єктивну сторону складу адміністративного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви проступку. Тобто, це система передбачених нормою адміністративного права ознак, які характеризують зовнішню сторону правопорушення.

В об'єктивну сторону входили наступні ознаки:

1. Протиправне діяння (чи дії бездіяльності) – розкрадання, пияцтво, торгівля, придбання, зберігання, використання, ухилення, управління, допуск тощо.

2. Час і місце його здійснення.

3. Спосіб здійснення правопорушення .

4. Результат правопорушення.

5. Причинний зв'язок між діянням і результатом.

6. Суспільна небезпека (шкідливість), що визначається виходячи з всіх ознак об'єктивної сторони шляхом їхнього синтезу.

Ознака діяння – провідна, головна ознака об'єктивної сторони, це стрижень, навколо якого групуються інші її ознаки (спосіб, час, місце

тощо). Основу кожного діяння становить свідомий рух тіла, а найчастіше – система елементарних дій або навіть певна діяльність.

Протиправне діяння може бути простим і складним. Просте являє собою єдину дію або короткочасну бездіяльність, єдиний короткочасний акт протиправної поведінки (крадіжка, безквитковий проїзд).

Складне діяння складається або з декількох самотійних дій, або розтягнуте в часі, або скоюється групою. Розрізняються такі види складних діянь, які караються в адміністративному порядку:

- з двома різними діями;
- які складаються з адміністративних дій;
- збірні;
- які тривають;
- які продовжуються.

Правопорушенням з двома діями є таке, склад якого утворює єдність двох самотійних дій. Вчинення тільки однієї, передбаченої законом дії, складу правопорушення в даному випадку не створює (наприклад, дрібна спекуляція ст. 157: її акт утворить єдність скупки і перепродажу, тобто єдність двох самотійних дій).

Правопорушенням, що складається з альтернативних дій, склад якого утворить учинення як однієї з перелічених у законі дій, так і всіх разом. Так, дії робітника торгівлі, що відмовив споживачу в інформації про товар, навчанні, безпечного його використання, перевірці його якості, комплектності, ваги та ціни утворюють один склад (ст. 156¹).

Збірним можна називати проступок, що фактично „зібраний” з кількох різних порушень, які існують самотійно, хоча і дуже близьких за змістом адміністративно-правових норм. При формальному підході у даному випадку завжди можна побачити кілька правопорушень. Законодавець розглядає такі діяння як одне правопорушення, тому що вони тотожні і цілком збігаються за юридичними ознаками складу. До них належать порушення різних окремо встановлених правил, інструкцій, вимог (бланкетні склади). Наприклад, порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів щодо безпечного ведення робіт у галузях промисловості (ст. 93), вчинення тією самою особою окремих дій, що порушують різні норми, які містяться в правилах складування, зберігання, розміщення, транспортування, утилізації, ліквідації та використання промислових та побутових відходів розглядаються законодавцем як одне правопорушення (ст. 82).

Такими, що тривають визнаються правопорушення, які почавшись з якоїсь протиправної дії або бездіяльності, здійснюються потім безперервно шляхом невиконання обов’язку (наприклад, проживання без паспорта (ст. 197), невиконання правил військового обліку (ст. 210), самовільне підключення телефонного апарату до діючого телефону (ст. 148¹)).

Таки, що продовжується, можна вважати адміністративні правопорушення, приміром, такі як багатократні пошкодження таксофонів (ст. 148), багаторазове фотографування з борта повітряного судна (ст. 112)

тощо. Для таких правопорушень, що продовжуються, характерне те, що і кожне з діянь, які їх утворюють, саме по собі містить всі ознаки складу, і усі разом вони виконують той же склад. Уже перше діяння винного можна кваліфікувати за певною статтею закону. Наступні неправомірні вчинки істотно не змінюють ні юридично значущих властивостей, ні юридичної оцінки скоєного. Вони лише збільшують тривалість правопорушення в часі, розмір заподіяної шкоди тощо.

Діяння з ознаками адміністративного правопорушення може бути закінченим і незакінченим (перерваним з тих або інших причин, що не досягли бажаної мети).

4. Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення.

Суб'єктивна сторона адміністративного проступку – це внутрішнє, психологічне відношення особи до вчиненого нею суспільно шкідливого діяння і його наслідкам. Її психологічний зміст розкривається за допомогою таких юридичних ознак, як провина, мотив і ціль, що представляють різні форми психічної активності, органічно зв'язані між собою і залежні один від одного.

Адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи без діяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Психічна діяльність людини – єдиний і в той же час різноманітний за змістом процес, що містить емоції, мотиви, свідомість, волю. Проте основною ознакою, ядром суб'єктивної сторони складу є провина. Встановлення провини є головним завданням аналізу суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення.

Як обставина, що пом'якшує відповідальність, можуть враховуватися емоції. Так, у ст. 34 КпАП серед таких обставин назване вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання чи при збігу важких особистих або сімейних обставин.

Під провиною правопорушника варто розуміти негативне психічне ставлення до інтересів суспільства і конкретних громадян. Такий стан свідомості засуджується державою і суспільством.

Провина – поняття родове, воно охоплює дві можливі форми стану психіки, що засуджується, – намір і необережність. Тільки навмисне або необережне ставлення до своєї протиправної поведінки може засуджуватися державою, тільки в цих двох формах може існувати провина.

Адміністративне правопорушення (ст. 10 КпАП) визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків.

Отже, Закон називає два елементи наміру:

- інтелектуальний (виражається в усвідомленні громадянином протиправності діяння і передбаченні його шкідливих наслідків);
- вольовий (полягає в бажанні настання шкідливих наслідків або свідомого їх допущення).

Інтелектуальний елемент, що характеризує навмисну провину, насамперед містить у собі розуміння, усвідомлення протиправності дії або бездіяльності. Правові норми, що регулюють поведінку громадян і охороняються адміністративними санкціями, публікуються для загального повідомлення, роз'яснюються в пресі, по радіо, телебаченню. Правові заборони, як правило, збігаються з моральними.

Передбачення – це відбиття у свідомості подій, які можуть або повинні статися. Формула закону „передбачала шкідливі наслідки” означає, що особа уявляла, якої шкоди заподіює її діяння суспільним відносинам, здоров'ю, інтересам людей, майну, навколишньому середовищу.

Вольовий елемент, що характеризує спрямованість волі суб'єкта, визначається законодавцем як бажання або свідоме допущення настання шкідливих наслідків. Коли йдеться про бажання, то мають на увазі прагнення до визначеної мети, волю, спрямовану на досягнення передбаченого результату (прямий намір). Свідоме допущення – це активне переживання, пов'язане з позитивним вольовим ставленням до шкідливих наслідків (непрямий намір).

Проступки можуть чинитися навмисно (безквитковий проїзд) або необережно (порушення санітарно-гігієнічних правил).

У ст. 11 КпАП дано визначення адміністративно-правової необережності: адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити. Необережність може виступати як необачність, самовпевненість, недбалість, нерозважливість, необдуманість тощо.

Існує дав види необережності в адміністративному праві: легковажна самовпевненість і недбалість.

Самовпевненість характеризується законодавцем як передбачення можливості настання шкідливих наслідків свого діяння і легковажний розрахунок на їх запобігання. А недбалість полягає в тому, що винний не передбачив шкідливих наслідків, але був зобов'язаний і міг їх передбачити. Недбалість теж є негативним психічним ставленням до діяння, оскільки, маючи можливість і будучи зобов'язаним усвідомлювати суспільну шкідливість свого поведіння і не чинити проступок, правопорушник не усвідомив антигромадського характеру діяння і скоїв його, тобто діяв без відповідного щодо інтересів суспільства й окремих його членів.

З тексту ст. 11 КпАП зрозуміло, що поняття необережності пов'язується законодавцем із психічним ставленням до шкідливих наслідків.

Мета – це уявний образ результату, до якого прагне винний, його уявлення про ті бажання наслідків, які повинні настати в результаті вчинення проступку. Як конструктивна ознака складу мета називається тільки в тих ситуаціях, коли діяння відбувається умисно.

У ряді статей КпАП ознака мети прямо не названа, але вона все одно присутня у складах таких проступків, як дрібне розкрадання (ст. 51), проституція (ст. 181¹), організація азартних ігор (ст. 181) тощо. Щодо цього треба відзначити, що там, де є намір, обов'язково виникає питання про мету, хоча вона може бути і не включена до конструктивних ознак складу.

4. Запобігання адміністративним правопорушенням.

Адміністративно-попереджувальні заходи.

Адміністративно-попереджувальні заходи мають строго цільовий профілактичний характер і спрямовані на запобігання створення протиправних і інших, що представляють суспільну небезпеку, ситуацій." Підставою для застосування адміністративно-попереджувальних мір є не правопорушення, а настання особливих установлених законодавством умов.

Особливості адміністративно-попереджувальних заходів:

- Адміністративно-попереджувальні заходи є засобом охорони суспільного порядку і безпеки .

- Адміністративно-попереджувальні заходи застосовуються з метою попередити можливість здійснення правопорушення .

- вони не зв'язані із здійсненням адміністративного правопорушення, тобто правопорушення ще не зроблене, а примусові механізми у ставленні фізичних і юридичних осіб уже функціонують (застосовуються);

- Адміністративно-попереджувальні заходи передують застосуванню інших мір.

- примусовий характер даних заходів складається в реалізації владних і односторонніх дій, що не узгоджуються із протилежною стороною. Проте, остання зобов'язана виконати запропоноване їм з боку уповноважених органів (посадових осіб), виконати необхідні в даній ситуації дії або утриматися від їхнього здійснення;

- адміністративно-попереджувальні заходи закріплені в законодавчому й іншому нормативному актах, що передбачають обов'язкові дії або відомі заборони, що встановлюють, і обмеження погрозою застосування адміністративних санкцій за їхнє невиконання. Здійснюють такі дії і встановлюють заборони в рамках наданих їм повноважень міліція, державні інспекції, інші наглядові органи.

До адміністративно-попереджувальних заходів відносять:

- 1) адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі;
- 2) введення карантину;
- 3) перевірка документів і адміністративний огляд (при забезпеченні паспортного режиму, у водіїв автотранспортних засобів, у погран-зоні й ін.);
- 4) знищення недоброякісних продуктів харчування;
- 5) обмеження права водокористування;

- 6) огляд речей, багажу, особистий огляд (митний огляд, а також пасажирів і багажу в аеропортах, огляд предметів що проносяться на підприємствах харчової, легкої, радіоелектронної промисловості і т. д). Огляд здійснюється органами воєнізованої, позавідомчої охорони, митними органами, органами.;
- 7) заборона (обмеження) дорожнього руху як один із засобів забезпечення суспільної безпеки ;
- 8) тимчасове відсторонення від роботи громадян, що є носіями збудників інфекційних хвороб і здатних бути джерелами їхнього поширення в зв'язку з особливостями виконуваної роботи;
- 9) зупинку транспортних засобів працівниками ДАІ і перевірку ними документів у водіїв на право користування і керування транспортними засобами, а також документів на перевезені вантажів; перевірку знань водіями правил дорожнього руху;
- 10) госпіталізацію інфекційних хворих. Уповноважені посадові особи можуть приймати рішення про обов'язкову госпіталізацію інфекційних хворих і громадян з підозрою на інфекційне захворювання, що представляють небезпеку для навколишніх;
- 11) ухвалення рішення про проведення профілактичних щеплень населенню або окремим групам громадян за епідеміологічними показниками, а також рішення про проведення лабораторного обстеження і медичного спостереження за громадянами, що контактували із хворими інфекційними захворюваннями;
- 12) проведення огляду керуючих транспортними засобами водіїв на стан сп'яніння;
- 13) виселення мешканців по санкції прокурора з будинків, що погрожують обвалом;
- 14) вилучення співробітниками міліції вогнепальної зброї в осіб, що зловживають спиртними напоями або психічно хворих, з наступним винесенням ухвали адміністративною комісією про їх вилучення.

Адміністративно-попереджувальні заходи виступають у виді адміністративних обмежень (наприклад, уведення карантину при епідеміях і епізоотіях і т.д.) чи у виді визначених адміністративних дій у відношенні тієї чи іншої категорії організацій і осіб (наприклад огляд).

Характерні риси особистого огляду й огляд речей . Він проводиться уповноваженим на те посадовою особою (ОВД, митниці ,і т.д.) як правило в присутності двох понятих однієї і тієї ж статі з особою, що підлягає огляду.

Зупинимось більш докладно за таким запобіжним заходом як нагляд за особами, що звільнилися з місць позбавлення волі. Ця міра покладена на

Органи Внутрішніх Справ (ОВС), міліцію, що регламентується Законом України „Про міліцію” від 20.12.1990р. (ст. 11 зазначає права міліції)

Контроль здійснюється з метою спостереження за поведінкою осіб раніше засуджених і здійснення на них необхідного виховного впливу з метою попередження здійснення ними нових правопорушень .

Порядок здійснення адміністративного нагляду встановлений Законом України від 01.12.94 р. «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». У цьому Законі приводиться перелік осіб, до яких може бути застосований адміністративний нагляд.

Адміністративний нагляд може застосовуватися у відношенні наступних осіб:

- особливо небезпечні рецидивісти;
- засуджених за тяжкі злочини;
- засуджених два і більш рази ,або умовно достроково звільнених і знову скоївших злочин, якщо їхня поведінка свідчить про завзяте небажання встати на шлях виправлення;
- якщо після звільнення особа систематично порушує суспільний порядок.

Терміни адміністративного нагляду можуть бути встановлені на термін від шести місяців до одного року, а за певних умов може бути продовжений ОВД із повідомлення прокурора на термін шість місяців щораз.

Адміністративний нагляд пов'язаний з обмеженням адміністративного статусу піднаглядних осіб і покладання на них визначених обов'язків .

- піднаглядні особи зобов'язані прибути в органи внутрішніх справ у зазначений термін і час;
- повідомляти про зміни місця проживання, роботи і т.д.

Особливі обмеження:

- заборона відходу з будинку у визначений час;
- заборона перебування у визначених місцях;
- заборона виїзду по особистих справах за межі міста;
- обов'язок прибути в органи внутрішніх справ.

Постанова про встановлення адміністративного нагляду вручається піднаглядній особі під розпис .

Підстави припинення адміністративного нагляду.

- по закінченні терміну;
- достроково;
- у випадку погашення чи зняття судимості.

Про припинення адміністративного нагляду виноситься спеціальна постанова.

Отже, міри адміністративного попередження є різновидом адміністративно-примусових засобів впливу. Їхньою головною особливістю є чітко виражений профілактичний характер, що дозволяє використовувати ці міри для попередження правопорушень, забезпечення

суспільної безпеки в специфічних умовах, коли інтересам суспільства створюється загроза, у той же час, заходи адміністративного попередження застосовуються при відсутності правопорушень, в особливих чи надзвичайних обставинах. Реальних правопорушень при цьому нема, але вони можуть з'явитися, якщо не будуть застосовані міри адміністративного попередження, що дозволяє їм бути найважливішим засобом профілактики адміністративних і інших правопорушень.

Запобіжні заходи

Запобіжні заходи використовуються як засіб примусового припинення правопорушень і запобігання їхніх шкідливих наслідків. Ці заходи спрямовані на примусове припинення протиправного поведіння, недопущення, усунення шкідливих його наслідків, на створення умов для можливого залучення винних осіб до адміністративної відповідальності. Головна їх ціль складається в припиненні протиправного поведіння, усуненні протиправної ситуації, примусі правопорушника поводитися правомірно, у рамках, установлених правил.

На відміну від адміністративно-попереджувальних засобів запобіжного заходу застосовуються в зв'язку зі зробленими правопорушеннями і до суб'єктів, їх що скоїли. Цю точку зору розділяє Севрюгин В.Е. який стверджує, що "запобіжні заходи застосовуються тільки при наявності правопорушень, і як усі примусові засоби є передбачена законом реакція на неправомірні дії. В одних випадках припиняється конкретна дія, - неправомірна лінія поведіння, образ дій. В інших випадках підставою для застосування запобіжного заходу служить конкретний адміністративний вчинок (наприклад, дрібне хуліганство). Окремі автори вважають, що запобіжні заходи можуть застосовуватися як при наявності, так і при відсутності правопорушень. В усіх випадках вони є засобом охорони суспільних відносин від наявних чи можливих на них зазіхань. Основне призначення припинювальних засобів у системі правоохоронних засобів складається в примусовому припиненні протиправних дій. Превенція їхніми припинювальними засобами зближає останні з адміністративно-попереджувальними засобами. Л.Л. Попов і А.П. Шергин резонно зауважують: "Зрозуміло, запобіжними заходами ... суспільні відносини охороняються від правопорушень, більш того, здійснення цієї задачі є основним призначенням деяких з них затримка порушників і т.п. Однак окремі запобіжні заходи можуть застосовуватися при відсутності винного протиправного діяння. Такі примусові дії, що припиняють суспільно-небезпечну діяльність душевнохворих і малолітніх. Але на відміну від останніх, підставою застосування запобіжних заходів є не можлива, а безпосередня небезпека, що загрожує охоронюваним адміністративним правом відносинам."

Запобіжні заходи можуть застосовуватися як самостійно (закриття в зв'язку з антисанітарним станом підприємства громадського харчування),

так і в сукупності з адміністративними стягненнями, при цьому вони забезпечують можливість стягнення і як правило їм передують (затримку порушника суспільного порядку з наступним накладенням на нього адміністративного штрафу).

Виходячи з вище викладеного можна виділити наступні особливості запобіжних заходів :

- застосовуються для негайного припинення порушення закону;
- носить вольовий і досить твердий характер;
- носить як правило коротке тимчасовий характер;
- застосовуються різними виконавчими органами.

Запобіжні заходи різноманітні. Це на думку Севрюгіна В.Е., обумовлене тим, що "у різних умовах, у відношенні різних суб'єктів різні державні органи повинні застосовувати найбільше ефективні засоби для припинення антигромадських дій. Велика розмаїтість запобіжних заходів свідчить про те, що основна увага в нашій країні приділяється профілактиці правопорушень, своєчасному запобіганню подальших протиправних дій. Запобіжного заходу використовуються не тільки для захисту інтересів суспільства, але і для захисту інтересів, здоров'я, життя самого правопорушника (наприклад, керування транспортним засобом у нетверезому стані і т.п.)."

Аналіз діючого законодавства дає підставу віднести до запобіжних заходів наступні.

1. Вимога припинення окремих дій. Органи міліції вправі жадати від громадян і посадових осіб припинення дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції (п. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію»),

2. Адміністративна затримка. Це примусове короточасне обмеження волі дій і переміщення громадян, що зробили адміністративну провину. Дана міра застосовується з метою:

- припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпані інші заходи впливу; встановлення особистості; складання протоколу про адміністративне правопорушення, якщо це обов'язково, але неможливо виконати на місці здійснення правопорушення;

- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ і виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення; особистого огляду.

- огляду речей і вилучення речей і документів (ч. 1 ст. 260 КпАП України)

Адміністративна затримка особи, що скоїла адміністративне правопорушення, може продовжуватися не більш трьох годин, за винятком випадків, коли законодавчими актами встановлені інші терміни. Умови, порядок і термін адміністративної затримки регулюються КпАП України (ст. ст. 260—263, 267) і Законом України «Про міліцію» (п. 5 ст. 11).

3. Вилучення речей і документів. Вилучення проводиться в адміністративному порядку в осіб, що порушують норми адміністративного чи законодавства, у деяких випадках, інші правові

норми. Відповідно до діючого законодавства вилученню підлягають речі і документи, що є чи знаряддям безпосереднім об'єктом правопорушення. Порядок і умови даного вилучення регулюються КпАП України (ст. 265).

4. Особистий огляд і огляд речей. Працівникам міліції надане право проводити огляд ручної поклажі, багажу і пасажирів цивільних повітряних, морських і річкових судів згідно діючого законодавства (п. 14 ст. 11 Закону). Подібний огляд можуть проводити також працівники цивільної авіації, митних органів, прикордонних військ (Митний кодекс України і Закон України «Про Державний кордон України»). Варто помітити необхідність відмінності огляду як міри адміністративного попередження від огляду, спрямованого на рішення питання про залучення до адміністративної чи кримінальної відповідальності і на забезпечення виробництва в справах про адміністративні правопорушення.

5. Примусовий привід для медичного обстеження. Органи міліції зобов'язані у встановленому порядку виявляти осіб, що складають групу ризику по СНІДу, і повідомляти про їх установам охорони здоров'я, здійснювати по представленнях цих установ привід даних осіб, а також інфікованих вірусом імунодефіциту, хворих венеричними захворюваннями і хронічним алкоголізмом для обов'язкового обстеження і лікування (п. 21 ст. 11 Закону України «Про міліцію», ст. 14 Закону України «Про попередження захворювання СНІДом і соціальний захист населення»).

6. Заходу фізичного впливу, застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Дані заходи має право застосовувати міліція, а також працівники інших органів внутрішніх справ, наділені повноваженнями виконання задач міліції по охороні суспільного порядку, суспільної безпеки і боротьби зі злочинністю (ст. 9 Закону України «Про міліцію»). Застосуванню даних заходів повинне передувати попередженням, якщо дозволяють обставини. Забороняється застосовувати їх до жінок з явними ознаками вагітності, особам літнього віку чи з явними ознаками інвалідності і до малолітніх дітей, крім випадків групового нападу, що загрожують життю і здоров'ю людей, працівників міліції, а також збройного нападу чи збройного опору. Якщо уникнути застосування сили неможливо, вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на міліцію обов'язків, і зводити до мінімуму можливість заподіяння шкоди здоров'ю правопорушників і інших громадян. Умови і рамки застосування засобів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, а також перелік спеціальних коштів приведений у розділі 3 Закону України «Про міліцію».

7. Привід і офіційне застереження. Названий вид припинення адміністративних провин здійснюється органами міліції. У наш час привід використовується для доставки у відповідні державні чи органи установи відповідно до діючого законодавства і із санкції прокурора громадян, що ухиляються від призову на військову службу, хворих на СНІД і інших (п. 22 ст. 10 Закону України «Про міліцію»), ст. 14 Закону України «Про попередження захворювання СНІДом і соціальний захист населення»).

Офіційне застереження варто розглядати як міру адміністративного попередження, але в тих випадках, коли офіційне застереження застосовується після приводу, його можна віднести до запобіжних заходів, наприклад: привід осіб для попередження про залучення до адміністративної відповідальності; привід осіб, для яких судами встановлене покарання, не зв'язане з позбавленням волі.

8. Тимчасове відсторонення від керування транспортними засобами, заборона експлуатації механізмів і виконання робіт. Працівники міліції мають право затримувати і відстороняти від управління транспортними засобами осіб, що знаходяться в стані сп'яніння, що не мають документів на право керування чи користування транспортними засобами, забороняти їхню експлуатацію, затримувати і доставляти транспортні засоби для тимчасового збереження і т.д. (абзац 2 і 3 п. 21 ст. 11 Закону України «Про міліцію»).

У деяких випадках відповідними органами застосовується такий запобіжний захід, як відсторонення від виконання робіт. Так, органам державного санітарного нагляду надане право тимчасово відстороняти від роботи осіб, що є бацилоносіями і можуть бути причиною поширення інфекційних захворювань. Застосовується дана міра й в інших випадках.

9. Припинення робіт і заборона експлуатації механізмів. Ця міра застосовується у випадках порушення загальнообов'язкових правил, невиконання вказівок і вимог відповідних посадових осіб, що здійснюють контроль за роботою окремих механізмів і об'єктів по ліквідації недоліків у роботі, правил експлуатації механізмів. Дана міра широко застосовується в промисловості, енергетику, будівництві, як правило, державними інспекціями.

Приведений перелік запобіжних заходів не є вичерпним, оскільки вони досить численні і різноманітні (наприклад, затримка майна і документів згідно положень Митного кодексу України і т.п.). Однак розглянуті вище запобіжні заходи застосовуються в основному правоохоронними і контролюючими органами, а інші державні органи застосовують їхній не так часто.

Крім того, варто пам'ятати, що запобіжного заходу тісно зв'язані з мірами попередження, яким останні часто передують, і адміністративними стягненнями, для яких самі є попередніми, оскільки забезпечують умови для їхнього застосування.

Органи державного управління у всій своїй діяльності повинні строго дотримувати принципу законності. Згідно ст. 7 КпАП України ніхто не може бути підданий заходам впливу в зв'язку з адміністративними правопорушеннями інакше, як на підставах і в порядку, установлених законодавством. Дотримання вимог законодавства при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем з боку вищих органів і посадових осіб, прокурорським наглядом, правом адміністративного і судового оскарження, іншими встановленими законодавством способами.

Обов'язки патрульних і постових нарядів при несення служби.

Відповідно до ст. 125 Статуту Патрульно-постової служби міліції України затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ від 28.07.1994р. патрульні і постові наряди при несенні служби повинні проводити роботу по запобіганню злочинам на постах і маршрутах патрулювання зобов'язані:

а) виявляти причини й умови, які сприяють вчиненню злочинів, в межах своєї компетенції вживати заходів до їх усунення, брати участь у правовому вихованні населення;

б) проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення злочинів;

в) в межах поста або маршруту забезпечувати спостереження за місцями найбільш вірогідного вчинення злочину, можливої появи і переховування злочинців, а також проживання осіб умовно засуджених і умовно звільнених з місць позбавлення волі;

г) виявляти порушення встановлених обмежень особами, які перебувають під адміністративним наглядом міліції, і доповідати про них оперативному черговому міськрайліноргану внутрішніх справ або дільничному інспектору міліції;

д) своєчасно застерігати громадян від вчинення протиправних дій, роз'яснювати їм неприпустимість антигромадської поведінки і відповідальність за це, звертати увагу на осіб, які, зважаючи на поведінку, можуть вчинити злочин.

Застосування спеціальних засобів працівниками міліції.

Застосування спеціальних засобів регламентується ст. 14 і вогнепальної зброї ст. 15 Закону про Міліцію . Міліціонер має право застосовувати наступні спеціальні засоби :

Стаття 14. Застосування спеціальних засобів

Працівники міліції мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати

службових собак у таких випадках:

1) для захисту громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;

2) для припинення масових безпорядків і групових порушень громадського порядку;

3) для відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби, незалежно від їх належності, або їх звільнення у разі захоплення;

4) для затримання і доставки в міліцію або інше службове приміщення осіб, які вчинили правопорушення, а також для конвоювання і тримання осіб, затриманих і підданих арешту, взятих під варту, якщо зазначені вище особи чинять опір працівникам міліції або якщо є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі;

5) для припинення масового захоплення землі та інших дій, що можуть призвести до зіткнення груп населення, а також діянь, які паралізують роботу транспорту, життєдіяльності населених пунктів, посягають на громадський спокій, життя і здоров'я людей;

6) для припинення опору працівникові міліції та іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки по охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю;

7) для звільнення заручників.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення і особи правопорушника.

Заборонено застосовувати спеціальні засоби у відношенні жінок, а також осіб з явними ознаками інвалідності і неповнолітніх за умови якщо ці особи не чинять опір.

Застосування до використання вогнепальної зброї як запобіжного заходу.

Застосування вогнепальної зброї - самий серйозний запобіжний захід який може спричинити заподіяння тілесних ушкоджень, смерть, тому встановлені додаткові гарантії законності: співробітник міліції зобов'язаний у кожному випадку застосування зброї в плинні 24 годин з моменту його застосування надати рапорт начальнику ОВД за місцем служби. Щораз у результаті службових перевірок перевіряється правомірність застосування зброї. Службова перевірка призначається коли кому-небудь заподіяна фізична чи майнова шкода, або надійшла скарга на відповідні дії співробітника міліції, або по факті застосування вогнепальної зброї порушена кримінальна справа. Про усі випадки смерті чи поранення повинний бути сповіщений прокурор.

Ст. 15 закону про Міліцію.

Співробітники міліції мають право застосовувати вогнепальну зброю в наступних випадках:

1) для захисту громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заручників;

2) для відбиття нападу на працівника міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення громадян, приміщення державних і громадських підприємств, установ і організацій, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю працівника міліції;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або працівника міліції.

Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Працівники міліції мають право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян або працівника міліції.

Працівник міліції має право оголити вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. Спроби особи, яка затримується працівником міліції з оголеною вогнепальною зброєю, наблизитися до нього, скоротивши при цьому визначену ним відстань, чи доторкнутися до його зброї, дають працівникові міліції право застосовувати вогнепальну зброю згідно з цим Законом.

5. Висновок

Проаналізувавши адміністративні правопорушення як вид поведінки людей, можна дійти висновку, що головне в цьому поведінці - те, що воно суперечить існуючим суспільним відносинам, заподіює чи здатне заподіювати шкоду правам і інтересам громадян, колективів і суспільства в цілому, перешкоджає поступальному розвитку суспільства. Правопорушення розрізняють за своєю спрямованістю, за імовірністю настання шкідливих наслідків і їхньої ваги, за характером їхніх мотивів, що викликали, за цілями правопорушень та ін. Незважаючи на всі ці розходження, правопорушення складають одну групу явищ у соціальному і правовому відношеннях, тому що мають єдину сутність і подібні юридичні ознаки.

На відміну від правомірних дій, що можуть бути прямо передбачені нормами права, а можуть і впливати в загальній формі з "духу закону", протиправні дії повинні бути чітко сформульовані діючими правовими нормами. З цього погляду правопорушення можна говорити лише в рамках і з поліції закону, що визначає поняття й ознаки цивільного, адміністративного чи іншого правопорушення, а нерідко і точний перелік протиправних діянь, що встановлює. Такого роду "формалізм" протиправності забезпечує ясність і єдність вимог, пропонованих до всіх громадян і організацій.

Загальне поняття складу адміністративної провини має дуже важливе теоретичне і практичне значення в юрисдикційній діяльності органів внутрішніх справ. Воно є необхідною шаблем в процесі пізнання конкретних складів адміністративних провин, теоретичною основою для розкриття їхнього змісту і правильного застосування на практиці законодавства про адміністративні правопорушення.

Незважаючи на те, що адміністративно-правові норми і відносини за російським і українським законодавством трохи відрізняються одне від одного, але ці відмінності не настільки істотні і до того ж по ряду об'єктивних і суб'єктивних причин російська правотворча думка не на багато випереджає українську, що дає нашим законодавцям використовувати позитивний досвід накопичений російськими юристами після прийняття тих чи інших нормативних актів, і уникати помилок, що обов'язково зустрічаються на такому тернистому шляху як правотворчість.

Використовуючи позитивний досвід не тільки Росії, але й інших розвинутих держав, з огляду на національні й історичні особливості нашого народу Україна стане демократичною і правовою державою.

6. Перелік використаних джерел.

Законодавчі і нормативні акти органів державної влади

1. Конституція України
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
3. Кримінальний Кодекс України.
4. Закону України “Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі”.
5. Законом України „Про міліцію”.
6. Статут Патрульно–постової служби міліції України затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ від 28.07.1994р.

Навчальні посібники і монографічні видання

1. Битяк Ю.П., В.В. Богущкий, В.Н. Гаращук и др. „Административное право Украины” – Харьков: 2003
2. Копейчиков В.В. „Правознавство”. - К.: Юринком Інтер, 1999.
3. Забарный Г.Г. “Административное право Украины”, К.:2001
4. Ківалов С.В., Біла Л.Р. „Адміністративне право України” (Навчально-методичний посібник),– Одеса: 2002.
5. Клименко Г.Б. „Адміністративне право”, – Харків: 2000
6. Коваль Л.В.” Административное право”, Киев, 1998Гончарук С.Т. „Адміністративне право України”, – К.: 2001
7. Колпаков В.К. ”Административное право Украины”, К.: 2000
8. Кудрявцев В.Н. "Закон, поступок, ответственность". 1998
9. Малейн Н. С. "Правонарушения: понятие, причины, ответственность." М.: 1985
- 10.Павловский Р.С. „Административное право”, – К.: 1986
- 11.Печеницын В.А. " Состав административного проступка и его значение в юрисдикционной деятельности органов внутренних дел",Хабаровск, 1988.

Література для порівняльного аналізу

1. Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. “Административное право Российской Федерации”, М.: 1996
2. Бахрах Д.Н.”Административное право”, М.: 1996
3. Коренев А.П. „Административное право России”, М.: МЮИ МВД России. Изд-во «Щит-М», 1999.
4. Овсянко Д.М. Административное право, – М.: 1997